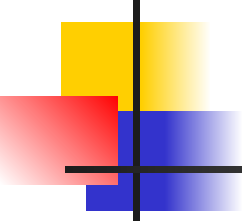

Історія української культури

Вступ. Витоки української культури

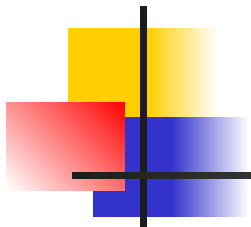
Лекція 1

Доц. Бадєєва Л.І.

Факультет навчання іноземних громадян,
кафедра українознавства, ХНУРЕ

Мета і завдання

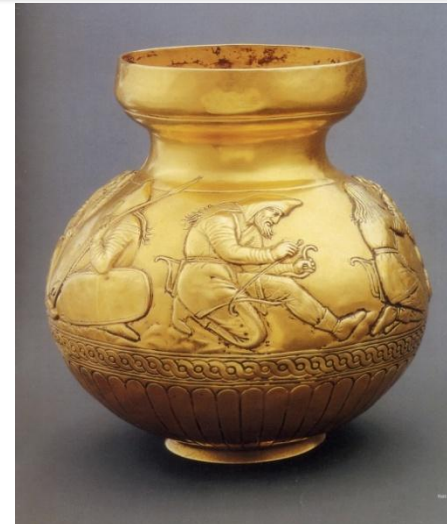
- Розкрити поняття “культура”, матеріальна та духовна культура.
- Ознайомитися з періодизацією історії української культури.
- Познайомитися з витоками української культури (мізинська стоянка, трипільська цивілізація).
- Охарактеризувати скіфо-сарматський та античний світи, їх вплив на формування української культури.
- Висвітлити матеріальну та духовну культуру давніх слов'ян.

План

- 1. Поняття культури. Періодизація української культури.
- 2. Функції культури.
- 3. Джерела формування української культури. Антична та скіфо-сарматська цивілізації в Україні.
- 4. Культура давніх слов'ян.

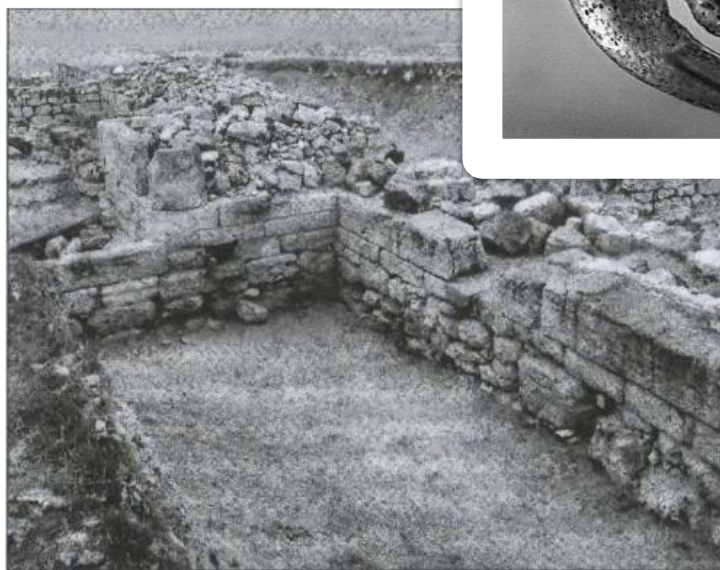
Поняття культури. Періодизація української культури

Термін «культура» вперше зустрічається в античному світі. Його початкове значення – обробка ґрунту, внесення людиною змін у природу. Надалі термін «культура» отримав більш універсальне значення. Культура – це все, що створено людиною.

Поняття культури. Періодизація української культури

Культуру прийнято поділяти на матеріальну та духовну.

Поняття культури. Періодизація української культури

- Духовну культуру поділяють на дві сфери:
 - 1) духовні якості людини і діяльність по їх реалізації;
 - 2) духовні цінності.

Поняття культури. Періодизація української культури

- До структурних елементів духовної культури відносять:

- - інтелектуальні;
- - естетичні;
- - етичні (мораль);
- - соціальні;
- - релігійні.

Поняття культури. Періодизація української культури

Історичні типи культур:

- традиційний;
- сучасний.

Традиційна культура – це культура, яку регулюють звичаї, традиції, настанови.

Традиційна культура характерна для суспільств, в яких зміни непомітні протягом життя одного покоління.

Сучасний тип культури характеризується динамічними змінами, безперервною модернізацією. Функціонування сучасної культури регулюється правом.

Періодизація української культури

- 1. Матеріальна і духовна культура слов'янського світу 1 тис.н.е.
- 2. Культура Київської Русі.
- 3. Українська культура пізнього середньовіччя та початку нового часу (др. пол. XIII - серед. XVII ст.)
- 4. К-ра козацько-гетьманської держави (II пол. XVII-XVIII ст.)
- 5. Українське національно-культурне відродження (к. XVIII – поч. XX ст.)
- 6. Українське відродження 1920-х рр. Культурні процеси в Радянській Україні та діаспорі.
- 7. Українська культура на межі XX - XXI ст.

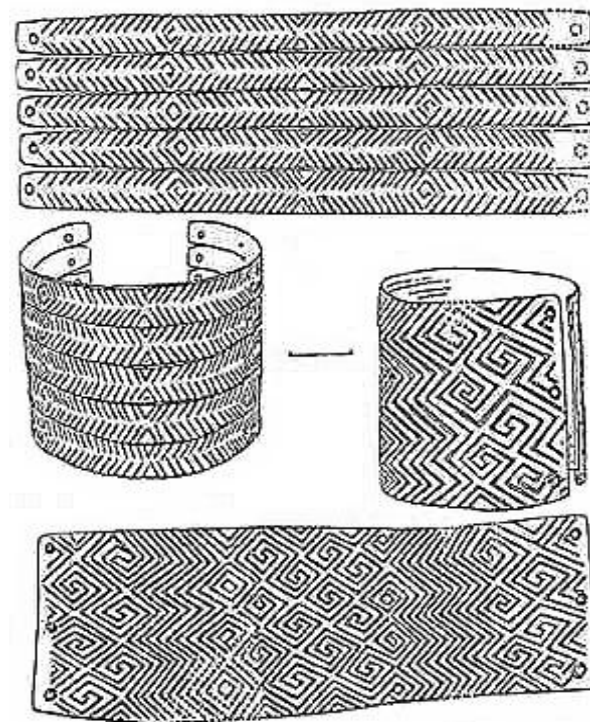
Функції культури

- 1) людинотворча
- 2) Інформативна
- 3) Регулятивна

Культурний рівень – це показник культурності чи ступеня засвоєння людиною культурних цінностей попередніх поколінь.

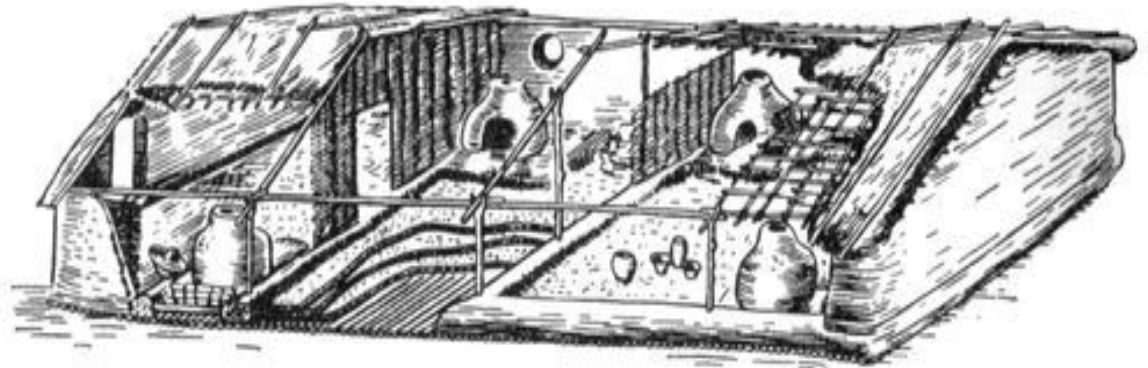
Джерела формування української культури. Трипільська культура

- Мізинська стоянка
- 1905 р- розкопки в с. Мізин на Чернігівщині
- Стоянка датується бл. 15 тис. років до н.е.-пізній палеоліт.

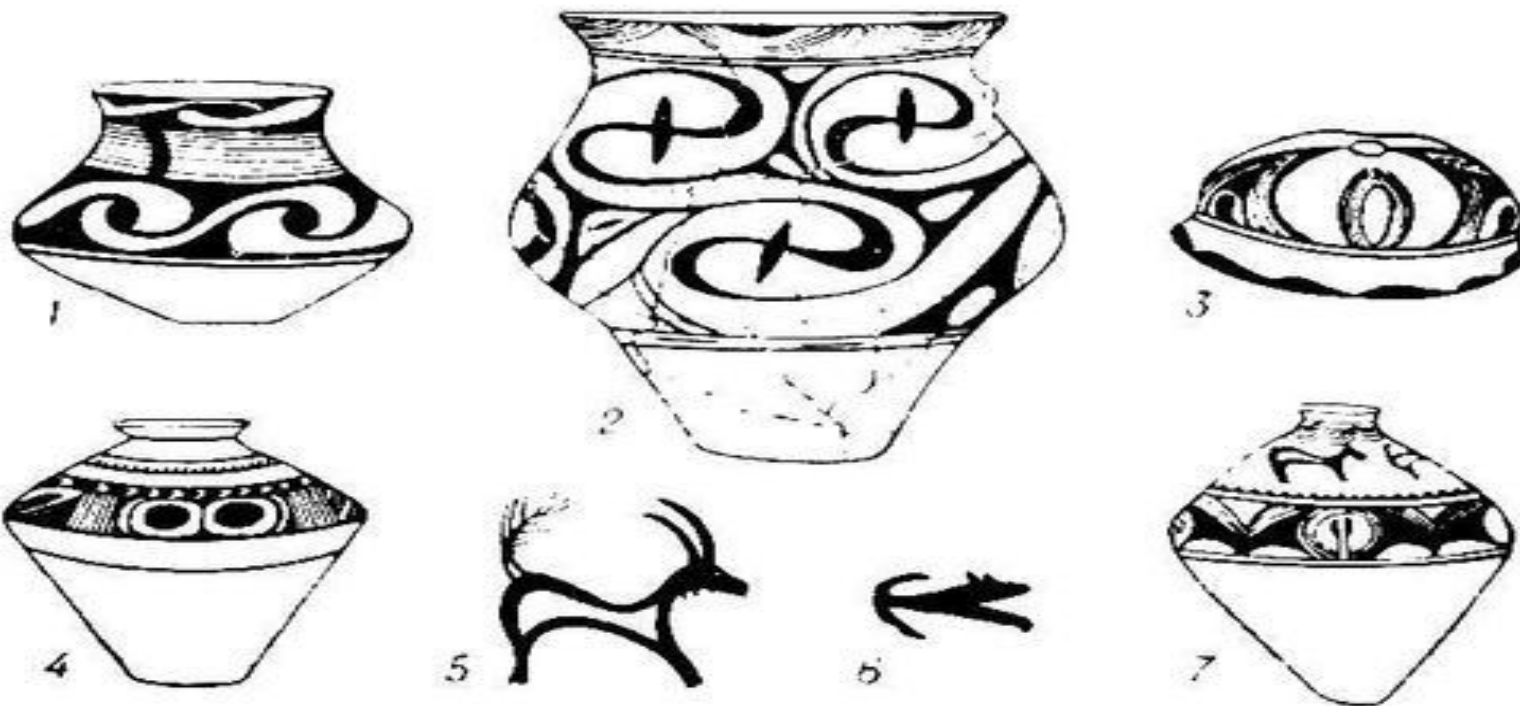
Джерела формування української культури. Трипільська культура

- Характерні риси трипільської к-ри (V-II тис. до н. е.):
 - 1) трипільці вели господарство колективно; основні заняття: хліборобство і скотарство;
 - 2) поселення зводились на відкритих місцях, без оборонних споруд;

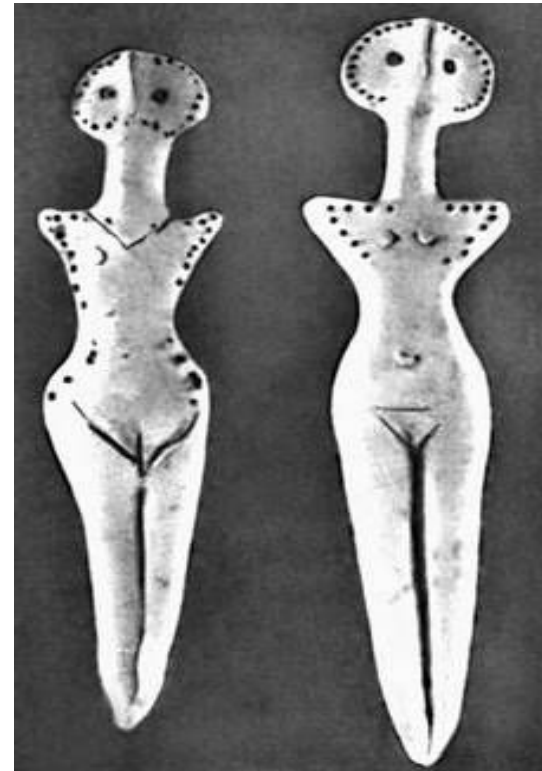
Джерела формування української культури. Трипільська культура

- 3) великий інтерес до мистецтва: керамічні вироби – яскравий розпис і привабливий естетичний вигляд;

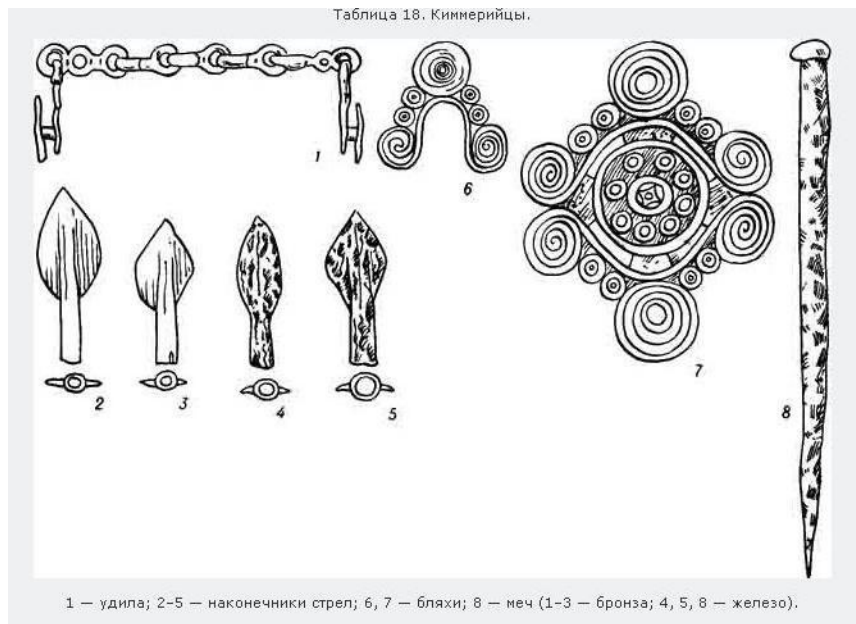
Джерела формування української культури. Трипільська культура

- 4) жили великими родами, на чолі яких стояли жінки – матріархат.
- 5) розвинуті релігійні вірування та поховальні обряди; в житлах – жертівники.

Джерела формування української культури. Трипільська культура

Кімерійська культура

По цій місцевості кочували кімерійці.

Предмети культури кімерійців

Антична та скіфо-сарматська цивілізації в Україні

Скіфи — кочові іраномовні племена скотарів, що витіснили кімерійців та розселилися між Доном та Дунаєм.

Столиця скіфів — Кам'янське городище на Дніпрі.

Антична та скіфо-сарматська цивілізації в Україні

- У мистецтві скіфів був поширений звіриний стиль.

Антична та скіфо-сарматська цивілізації в Україні

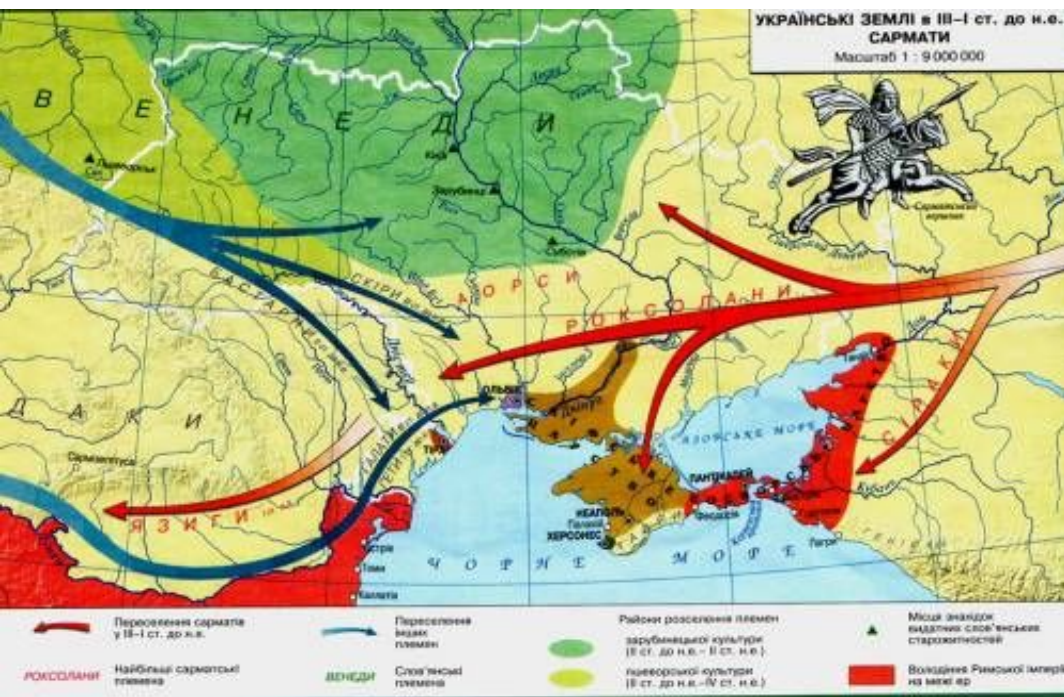
Релігія та мистецтво скіфів:

язичники;
поклонялися
Арею, богові
війни; вірили в
потойбічне
життя.

Антична та скіфо-сарматська цивілізації в Україні

Сармати – іраномовні племена, споріднені зі скіфами, з'явилися з уральсько-поволзьких степів.

Антична та скіфо-сарматська цивілізації в Україні

Золота гривна з кургану Хохлач. 1 ст до н.е. — 1 ст н.е.

Сармати на території нашого краю. I ст. н.е.

Антична та скіфо-сарматська цивілізації в Україні

- **Релігія та мистецтво сарматів:**
- Обожнювали сили природи, мали культ богині-матері Астарти, покровительки коней. Вірили в очисну силу вогню. Особливою магією наділяли дзеркало.

Астарта (Данте Габріель Россетті, 1877 рік)

Антична та скіфо-сарматська цивілізації в Україні

Найбільші міста: Ольвія (бл. Миколаєва), Тіра (Білгород-Дністровський), Херсонес (Севастополь), Пантікапей (Керч), Керкінітида (Євпаторія), були засновані вихідцями з міста Мілет.

Ольвія (Ὀλβία — щаслива, Сабія, пізніше Борисфен,) — найважливіша грецька колонія в Нижньому Побужжі, заснована в 647—646 р. до н. е.

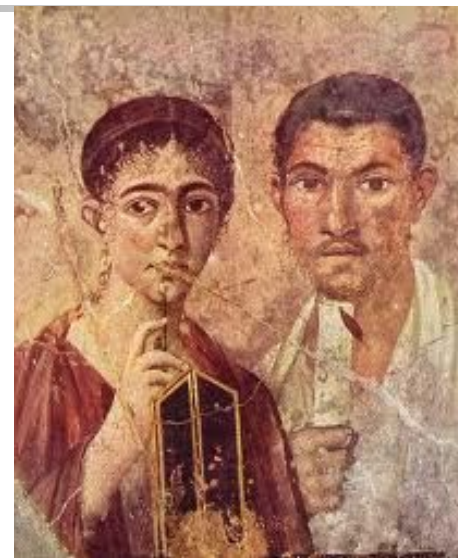
Тіра — давньогрецьке місто-держава на правому березі лиману р. Тирас (сучасна назва Дністер), на території теперішнього Білгород-Дністровського.

Антична та скіфо-сарматська цивілізації в Україні

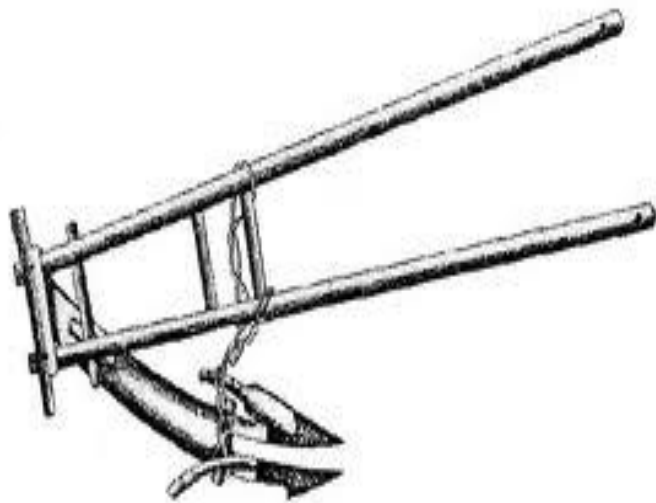
Основні заняття:

землеробство
(пшениця, городина,
виноряд), виноробство,
риболовля, ремесла
(металообробка,
гончарство, ткацтво,
виготовлення виробів зі
скла, дерева, кістки,
ювелірна справа).
Важливе місце посідала
торгівля.

Культура давніх слов'ян

Головним заняттям слов'ян було землеробство, хліб вважався основною стравою, називали «житом» (від слова «жити»).

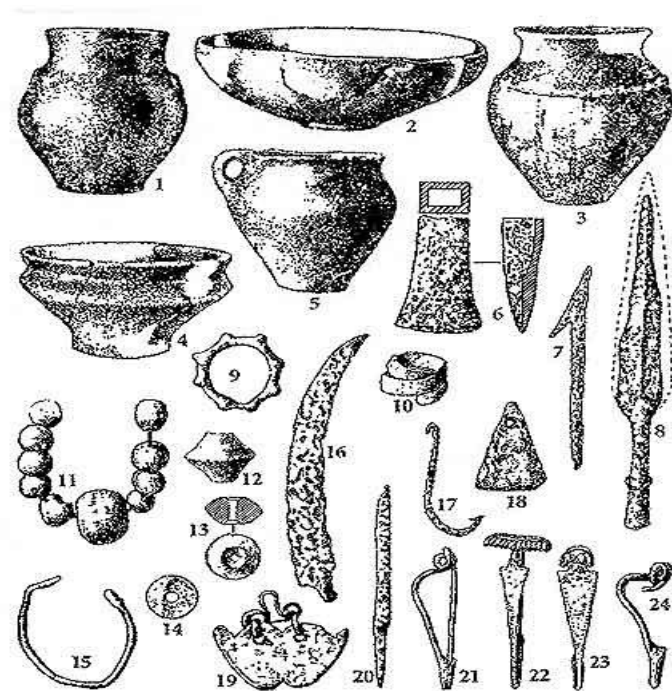

3. Соха с перекладной полицей. Рисунок А.И.Гильяништеда
(Технологический журнал, в. 1, ч. II, СПб., 1804. Приложение).

Культура давніх слов'ян

- На межі нової ери слов'яни розвивалися в рамках двох археологічних культур:
 - 1. зарубинецької (II ст. до н.е. – II ст. н.е.)
 - 2. черняхівської (II – V ст. н.е.)

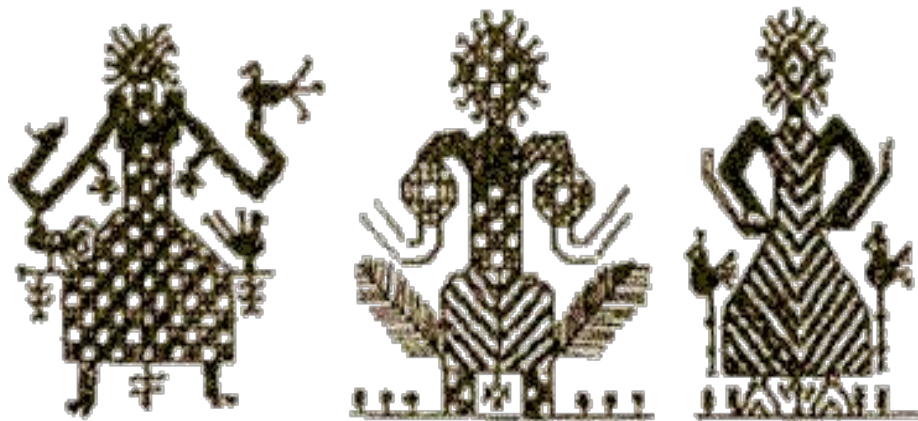

Старожитності зарубинецької культури (кераміка, залізо, скло, бронза)

Культура давніх слов'ян

Дажбога слов'яни вважали найбільш добрим богом.

Сварог

Дажьба

Король праведности, кому отпущена, и повелено его златою

Культура давніх слов'ян

Перун – син Сварога

Перун у Києві

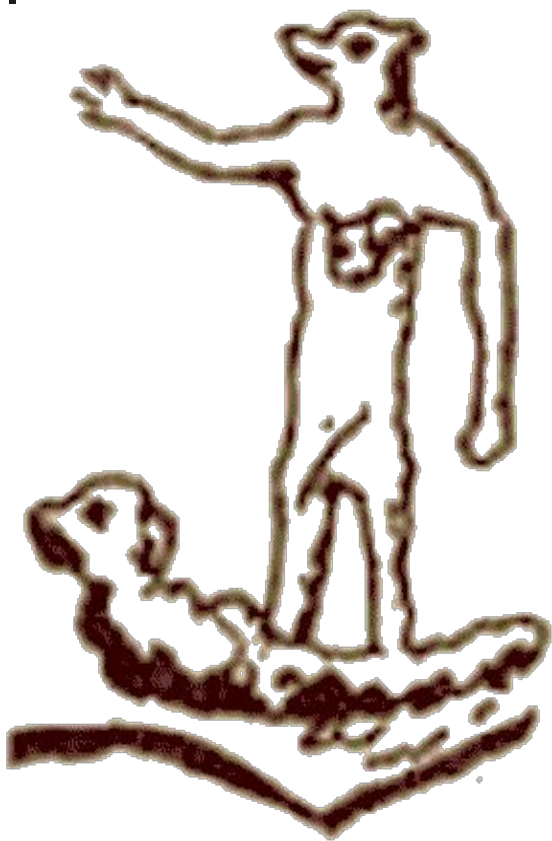
Культура давніх слов'ян

Стрибог - бог вітру (вихору, бурі),
точніше, дід і володар вітрів.

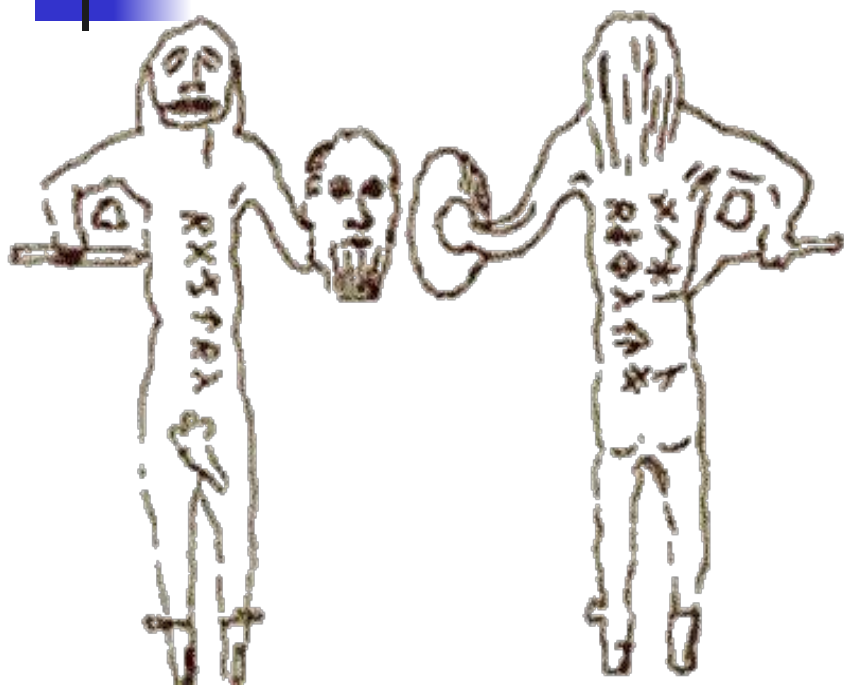

Культура давніх слов'ян

- **Велес, Волос** — бог торгівлі, музики, мистецтва, поезії, скотарства, тваринства та підземного світу.

Культура давніх слов'ян

Род – творець
всього.

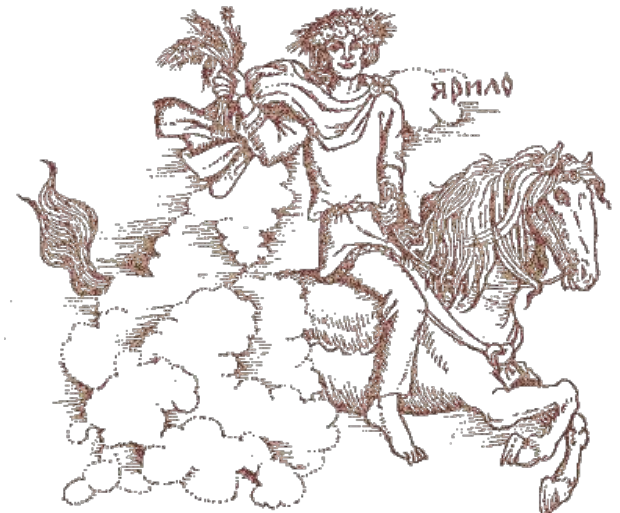

Рожаниці – богині
долі

Культура давніх слов'ян

Яріло — східнослов'янський міфологічний персонаж, що символізував Сонце.

Культура давніх слов'ян

Святовид – покровитель плодів та війн.

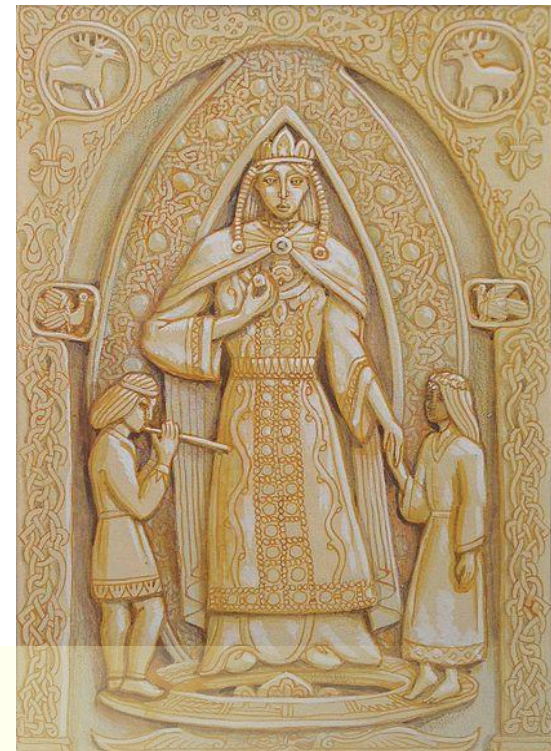
Культура давніх слов'ян

Мокош - богиня материнства, милосердя, щастя і нещастя, жіночої половини, гадань, рукоділля, покровителька джерел і святих колодязів, врожаю, охоронниця корів.

Культура давніх слов'ян

Лада — богиня кохання й шлюбу, мати Богів, старша Рожаниця, Богиня світової гармонії, покровителька пологів, жінок, дітей, шлюбу, любові, жіночих справ, родючості.

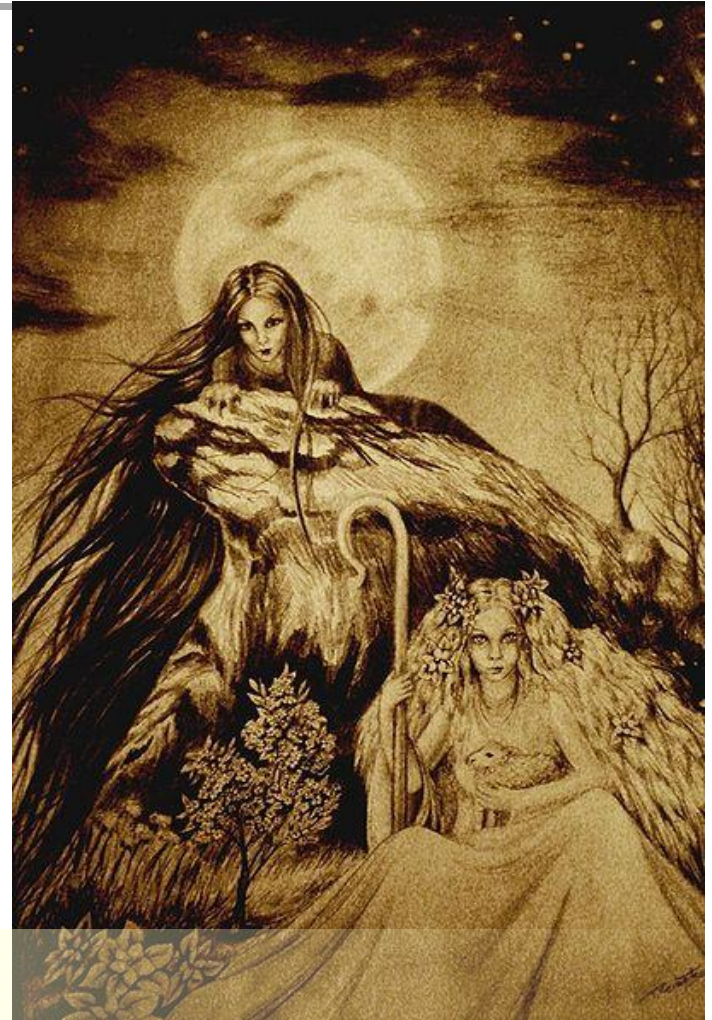
Культура давніх слов'ян

Тригла́в — божество слов'ян, а точніше божественний принцип триєдності світу.

Культура давніх слов'ян

Марá (Марена) — Богиня Наві, темної ночі, страшних сновидінь, привидів, хвороб (мору), смерті.

Історія української культури

Достоверно славянские археологические культуры V-VI вв.

- Киевская арх. культура (III-IV вв.)
- Колочинская культура (славяне, балты)
- Пеньковская культура (анты)
- Пражско-корчакская культура (склавины)
- Ипотешти-кындештская культура
- Суковско-дзедзицкая культура (VI-VII вв.)
- Направление распространения культур

Локализация германских племён: нач. VI в.

Висновок

Таким чином, в складних історичних умовах слов'яни України створили самобутню культуру, що стала основою їх консолідації, виникнення держави, збереження і примноження духовних традицій. Слов'янська культура I тис. н.е. формувалася на основі місцевих традицій, вбираючи в себе культурний досвід інших народів. Культура слов'ян характеризується цілісністю і самобутністю. На її основі виникла Київська Русь.

Література

- 1.Абрамович С. Д. Світова та українська культура / С. Д. Абрамович. – Львів: Світ, 2004. – С. 260–267, 271–284.
- 2.Кордон М. В. Історія української культури: навч. посібник / М. В. Кордон. – Львів: Магнолія, 2011. – С. 24–57.
- 3.Лекції з історії світової та вітчизняної культури / За заг. ред. А. В. Яртися, С. М. Шендрика, С. О. Черепанової. – Львів: Світ, 1994. – С.272–287.
- 4.Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К.: АртЕк, 1999. – С. 38–55, 92–102, 104–119.
- 5. Чорна Н.В. Історія української культури: навч. посібн. / Н.В. Чорна, Г.М. Горячковська. – Х.: ХНУРЕ, 2012. – С. 6- 44.
- 6. Шейко В.М. Історія української культури: навч. посібн. / В.М. Шейко, В.Я.Білоцерківський. –К.: Знання, 2009. – С. 29-39.